ENSI- JA TURVAKOTIEN LIITTO

Työ- ja tasa-arvovaliokunnalle

Asia: HE 30/2015vp Hallituksen esitys eduskunnalle valtion talousarvioksi vuodelle 2015
VNS 1/2015vp Valtioneuvoston selonteko julkisen talouden suunnitelmaksi 2016-2019

Ensi- ja turvakotien liitto ry kiittää mahdollisuudesta lausua käsiteltävänä olevista asioista ja nostaa esiin alla keskeiset asiat, joiden perustelut on avattu tarkemmin liitteessä:

1. **Hallitusohjelmassa paljon myönteistä lasten ja lapsiperheiden kannalta**
2. **Lapsiperheiden palvelujen muutosohjelmassa keskiöön haavoittavissa olosuhteissa elävät lapset**
3. **Lapsiperheiden palveluihin ja etuuksiin suunniteltuja leikkauksia kohtuullistettava**

Hallituksen suunnittelemat säästötoimet merkitsevät monille perheille menojen kasvua ja lisäävät perheiden eriarvoisuutta. Leikkausten vakavin ongelma on, että niiden vaikutukset kasautuvat kohtuuttomasti pieni- ja keskituloisille lapsiperheille. Valtion talouden vakauttamiseksi suunniteltujen leikkausten lapsivaikutukset tulee arvioida tarkasti ennen niiden tekemistä.

Ensi- ja turvakotien liitto pitää välttämättömänä, että suunniteltuja leikkauksia kohtuullistetaan heikoimmassa asemassa olevien lapsiperheiden kannalta ja niin, etteivät niiden vaikutukset kohtuuttomasti kasaudu samoille, ja etenkin pienituloisille lapsiperheille. Kohtuullistamistoimet ovat välttämättömiä, jotta voidaan ehkäistä lapsiperheköyhyyden ja pitkällä aikavälillä syntyvien merkittävien yhteiskunnallisten kustannusten kasvu. Lapsiin ja lapsiperheisiin voimavarojen suuntaaminen taloudellisesti vaikeinakin aikoina on investointi tulevaan sekä inhimillisesti ja taloudellisesti kestävää

Ensi- ja turvakotien liitto vastustaa subjektiivisen päivähoito-oikeuden rajausta siten, että päivähoito olisi vain osa-aikaista niille lapsille, joiden vanhemmat eivät työttömyyden tai perhevapaiden vuoksi ole työelämässä. Ensi- ja turvakotien liitto pitää välttämättömänä ja lapsen oikeuksia kunnioittavana, että kaikilla lapsilla on vanhemman työmarkkina-asemasta riippumatta oikeus kokoaikaiseen päivähoitoon. Ryhmäkokojen kasvattaminen merkitsee sitä, että erityistä tukea tarvitsevien lasten tarpeet jäävät helposti huomaamatta ja heidän tilanteensa edellyttämä riittävän varhainen tuki, esimerkiksi kehitysviivästymien tai muiden ongelmien korjaamiseksi, jää saamatta. Lapsilisien leikkaukset kohdistuvat kaikkiin lapsiperheisiin, mutta niiden vaikutukset ovat suhteellisesti suurempia pienituloisissa lapsiperheissä. Ensi- ja turvakotien liitto on erityisen huolissaan siitä, että suunniteltu indeksikorotusten jäädyttäminen alentaa edelleen lapsilisien reaaliarvoa. Suunniteltu koululaisten iltapäivätoiminnan maksujen korotus on noin 70-100% nykyisiin maksuihin nähden, mikä on erittäin poikkeuksellisen suuri korotus yksittäisessä maksussa kerralla. Ensi- ja turvakotien liitto pitää välttämättömänä, että kaikilla lapsilla on samanlainen mahdollisuus iltapäivähoitoon perheen sosioekonomisesta asemasta riippumatta. Iltapäivätoiminnan maksujen kaksinkertaistaminen heikentää lasten yhdenvertaisia mahdollisuuksia osallistua ja olettavasti kasvava osa pienituloisten perheiden lapsia tulee jäämään iltapäivätoiminnan ulkopuolelle.

Ensi- ja turvakotien liitto pitää oikeudenmukaisena ja tasa-arvoa edistävänä sitä, että edellä todettujen lapsiperheisiin kohdistuvien ja kasautuvien leikkausten välttämiseksi tehdään kaikki mahdollinen vaihtoehtoisen ratkaisun löytymiseksi yhteistyössä työmarkkinajärjestöjen kanssa.

4. Turvakotitoiminnan rahoitusta lisättävä Istanbulin sopimuksen velvoitteisiin vastaamiseksi

Ensi- ja turvakotien liitto on tyytyväinen siihen, että Istanbulin sopimus tuli voimaan Suomessa 1.8.2015. Sopimuksen ratifiointi velvoittaa Suomea varmistamaan, että perhe- ja lähisuhdeväkivallan uhreiksi joutuneilla on mahdollisuus saada ympärivuorokautisesti, iästä ja sukupuolesta riippumatta kriisitilanteessa maksuttomasti apua. Se velvoittaa siihen, että perhe- ja lähisuhdeväkivallan uhreiksi tai sen uhkaamiksi joutuville on tarjolla 24/7 auttava puhelin.

Ensi- ja turvakotien liitto pitää tärkeänä edistysaskeleena perhe- ja lähisuhdeväkivallan uhreiksi joutuneiden kannalta sitä, että valtio otti rahoitusvastuun turvakotitoiminnasta tämän vuoden alusta. Ensi- ja turvakotien liitto on tehnyt perhe- ja lähisuhdeväkivallan vastaista työtä lähes 40 vuotta ja 11 yhdistystemme turvakotia pääsi valtion rahoituksen piiriin. Turvakoteja on kaikkiaan nyt 19 ja niissä perhepaikkoja 114. Hyvästä laista huolimatta resurssien vähyyden vuoksi käytännössä turvakotien perhepaikkojen määrä väheni uudistuksessa. Terveyden- ja hyvinvoinnin laitos koordinoi turvakotitoimintaa ja on tehnyt sopimukset turvakotipalvelujen tuottajien kanssa 1.7.2015 alkaen 2,5 vuodeksi. Uudistus on merkittävä parannus perhe- ja lähisuhdeväkivallan uhreiksi joutuneiden aseman parantamiseksi, mutta ei vielä riittävä. Etenkin suurissa kaupungeissa olemassa oleva turvakotien perhepaikkojen lukumäärä on osoittautunut riittämättömäksi. Lisäksi turvakotiverkostossa on edelleen maantieteellisiä aukkoja siksi, että tälle vuodelle valtion talousarviossa ollut resurssi ei riittänyt kattavamman verkoston rakentamiseen. Pahin katvealue turvakotiverkostossa on Satakunnan alueella.

Ensi- ja turvakotien liitto esittää, että suurimpien kaupunkien turvakotien perhepaikkojen määrän lisäämiseksi ja Satakunnassa olevan pahimman turvakotiverkoston aukon peittämiseksi vuoden 2016 valtion talousarvioon tehdään suunniteltuun määrärahaan 3 miljoonan euron korotus. Lisäksi liitto esittää, että tulevien vuosien kehyksissä turvakotitoiminnan määrärahaa korotetaan suunniteltua 17.5 miljoonaa enemmän siten, että kehyskaudella pystytään ottamaan merkittävä askel kohti Euroopan neuvoston suosituksen mukaista tasoa eli 1 perhepaikkaa/100 000 asukasta, mikä tarkoittaisi noin 500:aa perhepaikkaa nykyisen 114 sijaan. Ensi- ja turvakotien liitto kiirehtii rikosuhrimaksujärjestelmän kehittämistä niin, että kertyvistä resursseista voitaisiin mahdollisimman pikaisesti osoittaa tarvittavat voimavarat 24/7 auttavan puhelimen toiminnan käynnistämiseen, mihin Ensi- ja turvakotien liiton koordinoimalla järjestökoalitiolla on valmius.

5. Päihderiippuvaisten raskaana olevien vapaaehtoisen kuntoutuksen rahoitus turvattava

Vuosittain arvioidaan, että noin 6 % raskauksista on äideillä, joilla on päihderiippuvuus. Se merkitsee, että vuodessa noin 3600 sikiövauvaa on vakavassa elinikäisen vaurioitumisen riskissä. Ensi- ja turvakotien liiton valtakunnallinen Pidä kiinni® -hoitojärjestelmä pitää sisällään nykyisin 6 päihdeongelmaisten, raskaana olevien naisten ja vauvaperheiden kuntoutukseen erikoistunutta jäsenyhdistystemme ensikotia (Helsinki, Espoo, Turku, Kokkola, Rovaniemi, Kuopio), 7 avopalveluyksikköä (edellisten lisäksi Jyväskylä) ja keskusjärjestön kehittämis- ja koordinaatiotyön toiminnan tueksi ja laadun varmistamiseksi. Pidä kiinni® - hoitojärjestelmän tavoitteena on ehkäistä ja minimoida sikiövaurioita tukemalla äidin päihteettömyyttä raskauden aikana ja jatkaa vanhempien päihdekuntoutusta vauvan syntymän jälkeen.

Pidä kiinni – hoitojärjestelmän seurannan mukaan 2/3 lapsilähtöisessä vapaaehtoisessa päihdekuntouksessa olleista äideistä pärjää hyvin vauvansa kanssa ja 1/3 lapsista otetaan huostaan jossain vaiheessa. Lastenpsykiatri Marjukka Pajulon tekemässä seurantatutkimuksessa todettiin, että Pidä kiinni® -ensikotihoidossa olleiden perheiden lapset olivat 1-vuotiaana normaalin kehityksen rajoissa sekä

lähtökohtaan nähden huomattavan terveitä. Äidit olivat välttyneet vakavilta päihderetkahduksilta ja heidän arvomaailmansa oli muuttunut terveeseen suuntaan. Hoitojärjestelmän tulokset ovat erittäin hyvät ottaen huomioon kuntoutujien hyvin vaikean lähtötilanteen ja usein myös heidän ylisukupolvisen oman kaltoin kohdelluksi tulemisen historiansa. Pidä kiinni® -hoitojärjestelmä säästää erittäin mittavasti yhteiskunnan kustannuksia pitkäaikaisten huostaanottojen vähenemisenä, vähenevinä äitien vakavien päihdehaittojen hoitamisen kustannuksina ja ehkäisemällä myös päihteiden käytön seurauksena vauvojen elinikäisten vaurioiden hoitamisen ja kuntoutuksen tarvetta.Jo viiden vuoden ajan, hoitojärjestelmän rahoitus on ollut joka vuosi katkolla. Vaikuttavan Apua tarvitsevien ihmisten ja Pidä kiinni-hoitojärjestelmän kannalta tilanne on kestämätön.

Ensi- ja turvakotien liitto esittää, että eduskunta 2016 valtion talousarviota käsitellessään ohjaa valtionavustusta päihteitä käyttävien raskaana olevien äitien kuntoutukseen 1,7 miljoonaa euroa sekä velvoittaa sosiaali- ja terveysministeriön ryhtymään tarvittaviin toimiin, että hoitojärjestelmälle voidaan varmistaa pitkäjänteinen rahoitus. **Lisäksi esitämme**, että Pidä kiinni- hoitojärjestelmä määritellään yleistä taloudellista etua olevaksi eli ns. SGEI-palveluksi ja varmistetaan tarvittava noin 8 miljoonan valtionavustus valtion talousarviossa tuleville vuosille. Hoitojärjestelmä täyttää EU-sääntelyn asettamat ehdot SGEI-määrittelylle: markkinat eivät pysty turvaamaan palvelua ja sen saatavuuden valtakunnalliseksi turvaamiseksi ao. määrittely on tarpeen, Ensi- ja turvakotien liitto on ainut toimija alueella ja valtiontuki kattaa todelliset kustannukset mukaan lukien kehittämisen ja laadun varmistamiseen liittyvän tuen. Ylikompensaatiota ei tapahdu.

Ensi- ja turvakotien liitto vastustaa sellaisen lainsäädännön valmistelua, joka lähtisi liikkeelle pakkotoimista päihderiippuvaisten raskaana olevien kuntoutuksessa. Se ehkäisisi heidän hakeutumistaan hoitoon ja myös pakkolähtökohdasta tehdyn kuntoutuksen tuloksellisuus on kyseenalainen. Ensisijaisena vaihtoehtona tulee olla vapaaehtoisen kuntoutuksen mahdollistaminen ja siihen riittävien resurssien turvaaminen.

6. **Vakavan pakolaistilanteen huomioon ottaminen tärkeää ja kehitysyhteistyön leikkaukset eivät hyväksyttäviä**

7. **Järjestöjen toimintaedellytykset tulee turvata rahapeliyhtiöiden yhdistämisessä**

Helsingissä 14. lokakuuta 2015

Riitta Särkelä
pääsihteeri
Ensi- ja turvakotien liitto
riitta.sarkela@ensijaturvakotien liitto.fi
puh. 050 63 663

ENSI- JA TURVAKOTIEN LIITTO

PERUSTELUMUISTIO LIITE 1

Työ- ja tasa-arvovaliokunnalle

Asia: HE 30/2015vp Hallituksen esitys eduskunnalle valtion talousarvioksi vuodelle 2015
VNS 1/2015vp Valtioneuvoston selonteko julkisen talouden suunnitelmaksi 2016-2019

Ensi- ja turvakotien liitto ry kiittää mahdollisuudesta lausua käsiteltävänä olevista asioista ja toteaa lausunnossaan seuraavaa:

1. Hallitusohjelmassa paljon myönteistä lasten ja lapsiperheiden kannalta

Ensi- ja turvakotien liitto pitää hallitusohjelmassa olevia sisällöllisiä kirjauksia hyvin myönteisinä lasten ja lapsiperheiden kannalta. Hallituskauden tavoitteeksi on asetettu, että lasten ja lapsiperheiden hyvinvointi ja omat voimavarat ovat vahvistuneet. Lapsi- ja perhepolitiikkaa ja palveluja johdetaan hallinnonalojen rajoja ylittäen. Lisäksi hallitusohjelmassa luvataan tehdä päätösten lapsi- ja perhevaikutusten arviointi. Myönteistä on myös se, että hallitusohjelmassa nostetaan esiin lapsiperheiden kotipalvelujen saatavuuden parantaminen ja myös hallituksen esityksessä valtion talousarvioksi vuodelle 2016 lisätään resursseja 10 miljoonaa euroa kunnille lapsiperheiden kotipalvelun saatavuuden parantamiseksi. Hallitusohjelmassa nostetaan esiin myönteisenä myös lapsen oikeuden turvaaminen molempiin vanhempiin erotilanteessa.

2. Lapsiperheiden palvelujen muutosohjelmassa keskiöön haavoittavissa olosuhteissa elävät lapset

Ensi- ja turvakotien liitto pitää myönteisenä sitä, että yhdeksi hallituksen kärkihankkeeksi on nostettu lapsiperheiden palvelujen muutosohjelma ja siihen on varattu taloudellisia resursseja. Ensi- ja turvakotien liitto pitää välttämättömänä, että em. muutosohjelman toteuttamisessa painopisteenä on vahvasti haavoittavissa olosuhteissa elävien lasten ja lapsiperheiden palvelujen sekä heidän auttamisensa kehittäminen. Matalan kynnyksen apu ja ehkäisevä toiminta ovat erittäin tärkeitä, mutta hallitusohjelmasta ja talousarviosta löytyy erittäin vähän asioita, joiden avulla voidaan tarttua lasten ja lapsiperheiden kasvaneeseen eriarvoisuuteen sekä auttaa uuteen alkuun jo vaikeuksissa olevia perheitä. Haavoittavissa olosuhteissa elävät lapset ja lapsiperheet ovat juuri niitä, joiden auttamisessa hallitusohjelmassa todettu hallinnonalat ylittävä yhteistyö sekä yhteistyö julkisten palvelujen ja järjestöjen monimuotoisen tuen välillä on ensiarvoisen tärkeää. Inhimillisesti ja myös kustannusten vähentämisen kannalta erityisen huomion kiinnittäminen jo vaikeuksissa oleviin lapsiperheisiin on perusteltua, sillä jo yhden syrjäytymisen estämisellä saadaan aikaan mittavat säästöt.

3. Lapsiperheiden palveluihin ja etuuksiin suunniteltuja leikkauksia kohtuullistettava

Hallituksen suunnittelemat säästötoimet merkitsevät monille perheille menojen kasvua ja uhkaavat lisätä perheiden eriarvoisuutta. Suunniteltujen leikkausten vakavin ongelma on, että niiden vaikutukset kasautuvat kohtuuttomasti pieni- ja keskituloisille lapsiperheille. Lastensuojelujärjestöt ovat nostaneet yhteisessä kannanotossaan jo ennen budjettiriihtä esiin sen, että valtion talouden vakauttamiseksi suunniteltujen leikkausten vaikutukset tulee arvioida tarkasti etukäteen ennen niiden tekemistä.

Ensi- ja turvakotien liitto pitää välttämättömänä, että suunniteltuja leikkauksia kohtuullistetaan heikoimmassa asemassa olevien lapsiperheiden kannalta ja niin, etteivät niiden vaikutukset kohtuuttomasti kasaudu samoille ja etenkin pienituloisille lapsiperheille. Kohtuullistamistoimet ovat välttämättömiä, jotta voidaan ehkäistä suunniteltujen leikkausten aiheuttama lapsiperheköyhyyden ja pitkällä aikavälillä syntyvien merkittävien yhteiskunnallisten kustannusten kasvu. Lapsiin ja lapsiperheisiin voimavarojen suuntaaminen taloudellisesti vaikeinakin aikoina on investointi tulevaan sekä inhimillisesti ja taloudellisesti kestävää.

a) päiväkotien ryhmäkokojen kasvattaminen, päivähoitomaksujen korottaminen ja subjektiivisen päivähoidon rajaus

Suomalainen päivähoito ja siihen liittyvä lapsen subjektiivinen oikeus ovat olleet merkittäviä lasten lähtökohtien erojen tasaamisen ja lasten varhaiskasvatuksen mahdollistamisen kannalta sekä mahdollistanut myös naisten työssäkäynnin laajasti.Päivähoitojärjestelmämme on saanut paljon myönteistä huomiota ja sitä on pidetty esimerkillisenä sekä Euroopan unionissa että myös sen ulkopuolella. Hallituksen esityksessä olevat päivähoitoon kohdistuvat leikkaukset ovat romuttamassa hyvää järjestelmää.

Ensi- ja turvakotien liitto vastustaa subjektiivisen päivähoito-oikeuden rajausta siten, että päivähoito olisi vain osa-aikaista niille lapsille, joiden vanhemmat eivät työttömyyden tai perhevapaiden vuoksi ole työelämässä.

Liiton mielestä on Suomen hyväksymien kansainvälisten sopimusten esimerkiksi Lasten oikeuksien sopimuksen vastaista, että lapsen oikeutta rajataan hänen vanhempansa työmarkkina-aseman perusteella. Ongelmaa ei poista se, että erityistä tukea tarvitseville lapsille voitaisiin tarjota kokopäiväinen päivähoitopaikka.

Ensi- ja turvakotien liitto pitää välttämättömänä ja lapsen oikeuksia kunnioittavana, että kaikilla lapsilla on vanhemman työmarkkina-asemasta riippumatta oikeus kokoaikaiseen päivähoitoon. Lisäksi näkemyksemme mukaan ammatillisten arvioiden tekeminen lapsen erityisestä tarpeesta päivähoitoon vanhemman ollessa työttömänä, vaatii kunnissa voimavaroja vähentäen oletettua säästöä ja voi olla lisäksi lasta leimaavaa.

Ryhmäkokojen kasvattaminen merkitsee sitä, että erityistä tukea tarvitsevien lasten tarpeet jäävät helposti huomaamatta ja heidän tilanteensa edellyttämä riittävän varhainen tuki esimerkiksi kehitysviivästymien tai muiden ongelmien korjaamiseksi saamatta. Ei pidä aliarvioida myöskään sitä, että suuressa ryhmässä koko päivän oleminen kasvattaa lasten kokemaa stressiä, tuottaa levottomuutta ja vähentää lapsen mahdollisuutta kehittymisen rauhaan.

b) lapsilisän leikkaus ja indeksikorotuksen jäädyttäminen

Lapsilisien leikkauksilla saadaan toki merkittäviä lyhyen aikavälin säästöjä aikaan. Leikkaukset kohdistuvat kaikkiin lapsiperheisiin, mutta niiden vaikutukset ovat suhteellisesti suurempia pienituloisissa lapsiperheissä. Ensi- ja turvakotien liitto on erityisen huolissaan siitä, että suunniteltu indeksikorotusten jäädyttäminen alentaa edelleen lapsilisien reaaliarvoa, joka jo nyt on jäänyt merkittävästi jälkeen ansiotulojen kehityksestä. On syytä huomata, että näennäisesti pieneltä tuntuvat leikkaukset voivat olla perhetasolla ratkaisevan suuria ja vaikuttaa oleellisesti lapsiperheen selviytymiseen ja ostovoimaan. Lapsilisien leikkausten vaikutukset eivät ole kertaluontoisia, vaan niiden vaikutukset korostuvat entisestään tulevina vuosina. Lapsilisien reaalinen arvo tulee laskemaan vuosi vuodelta.

c) koululaisten iltapäivätoiminnan maksujen korotukset

Suunniteltu koululaisten iltapäivätoiminnan maksujen korotus on noin 70-100% nykyisiin maksuihin nähden, mikä on erittäin poikkeuksellisen suuri korotus yksittäisessä maksussa kerralla. Mikäli perheiden tulotasoa ei oteta huomioon maksua määriteltäessä, pieni- ja keskituloiset perheet menettävät maksujen korotuksessa eniten.

Ensi- ja turvakotien liitto pitää välttämättömänä, että kaikilla lapsilla on samanlainen mahdollisuus iltapäivähoitoon perheen sosioekonomisesta asemasta riippumatta. Iltapäivätoiminnan maksujen kaksinkertaistaminen heikentää lasten yhdenvertaisia mahdollisuuksia osallistua ja olettavasti kasvava osa pienituloisten perheiden lapsia tulee jäämään iltapäivätoiminnan ulkopuolelle. Iltapäivätoiminta antaa lapselle aikuisen läsnäolon tuoman turvallisuuden tunteen kasvatuksellisten ja sosiaalisten tavoitteiden mahdollistumisen lisäksi.

Ensi- ja turvakotien liitto pitää oikeudenmukaisena sitä, että edellä todettujen lapsiperheisiin kohdistuvien ja kasautuvien leikkausten välttämiseksi tehdään kaikki mahdollinen vaihtoehtoisen ratkaisun löytymiseksi yhteistyössä työmarkkinajärjestöjen kanssa.

4. Turvakotitoiminnan rahoitusta lisättävä Istanbulin sopimuksen velvoitteisiin vastaamiseksi

Ensi- ja turvakotien liitto on tyytyväinen siihen, että Istanbulin sopimus tuli voimaan Suomessa 1.8. tänä vuonna. Sopimuksen ratifiointi velvoittaa Suomea varmistamaan, että perhe- ja lähisuhdeväkivallan uhreiksi joutuneilla on mahdollisuus saada ympärivuorokautisesti, iästä ja sukupuolesta riippumatta kriisitilanteessa maksuttomasti apua. Lisäksi Istanbulin sopimus velvoittaa siihen, että perhe- ja lähisuhdeväkivallan uhreiksi tai sen uhan alaiseksi joutuville on tarjolla 24/7 auttava puhelin.

Ensi- ja turvakotien liitto pitää tärkeänä edistysaskeleena perhe- ja lähisuhdeväkivallan uhreiksi joutuneiden kannalta sitä, että valtio otti rahoitusvastuun turvakotitoiminnasta tämän vuoden alusta. Ensi- ja turvakotien liitto on tehnyt perhe- ja lähisuhdeväkivallan vastaista työtä lähes 40 vuotta ja 11 yhdistystemme turvakotia pääsi valtion rahoituksen piiriin. Turvakoteja on kaikkiaan nyt 19 ja niissä perhepaikkoja 114. Hyvästä laista huolimatta resurssien vähyyden vuoksi käytännössä turvakotien perhepaikkojen määrä väheni uudistuksessa. Terveyden- ja hyvinvoinnin laitos koordinoi turvakotitoimintaa ja on tehnyt sopimukset turvakotipalvelujen tuottajien kanssa 1.7.2015 alkaen 2,5 vuodeksi.

Nykyinen tilanne on merkittävä parannus perhe-ja lähisuhdeväkivallan uhreiksi joutuneiden kriisivaiheen avun saamisen kannalta: enää ei tarvita kuntien maksusitoumusta, kriisiajan pituuden määrittelee turvakodin sosiaalityöntekijä yhdessä asiakkaan kanssa hänen tarpeidensa pohjalta eikä kunnan

maksusitoumuksen pituus, palvelu on maksutonta ja yksin, ilman lapsia tulevien avun saanti on parantunut.

Etenkin suurissa kaupungeissa olemassa olevat turvakotien perhepaikkojen lukumäärä on osoittautunut tämän vuoden aikana riittämättömäksi. Esimerkiksi syyskuuhun mennessä ilman turvakotipaikkaa Helsingissä on jäänyt noin 150 ja Vantaalla 130 turvakotipaikan tarvitsijaa siksi, että turvakoti on ollut täynnä. Heille turvakoti on hakenut muun väliaikaisen vaihtoehdon yhdessä kriisipäivystyksen kanssa siksi ajaksi, että turvakotiin on vapautunut paikka. Lisäksi turvakotiverkostossa on edelleen maantieteellisiä aukkoja siksi, että tälle vuodelle valtion talousarviossa ollut resurssi ei riittänyt kattavamman verkoston rakentamiseen. Pahin katvealue turvakotiverkostossa on Satakunnan alueella.

Edellä olevan pohjalta Ensi- ja turvakotien liitto esittää, että suurimpien kaupunkien turvakotien perhepaikkojen määrän lisäämiseksi ja Satakunnassa olevan pahimman turvakotiverkoston aukon peittämiseksi vuoden 2016 valtion talousarvioon tehdään suunniteltuun määrärahaan 3 miljoonan euron korotus. Lisäksi liitto esittää, että tulevien vuosien kehyksissä turvakotitoiminnan määrärahaa korotetaan suunniteltua 17.5 miljoonaa enemmän niin, että kehyskaudella pystytään ottamaan merkittävä askel kohti Euroopan neuvoston suosituksen mukaista tasoa eli 1 perhepaikkaa/100 000 asukasta, mikä tarkoittaisi noin 500:aa perhepaikkaa nykyisen 114 sijaan.

Istanbulin sopimus velvoittaa myös 24/7 maksuttomaan auttavaan puhelimeen. Ensi- ja turvakotien liitto on koordinoinut kuuden muun perhe- ja lähisuhdeväkivaltaan erikoistuneen järjestön kanssa yhteisen 24/7 auttavan puhelimen toiminnan käynnistämisen suunnittelua. Kyseisellä järjestökoalitiolla on valmius käynnistää 24/7 auttavan puhelimen toiminta heti, kun valtiovalta on varmistanut siihen resurssit. Järjestökoalitiolla toteutettuna auttava puhelin mahdollistaa vapaaehtoisten, kriisiauttamiseen valmennettujen henkilöiden käytön sekä järjestöjen välisen yhteistyön tuoman huomattavan synergiaedun. Ensi- ja turvakotien liitto kiirehtii rikosuhrimaksujärjestelmän kehittämistä niin, että kertyvistä resursseista voitaisiin mahdollisimman pikaisesti osoittaa tarvittavat voimavarat 24/7 auttavan puhelimen toiminnan käynnistämiseen.

5. Päihderiippuvaisten raskaana olevien vapaaehtoisen kuntoutuksen rahoitus turvattava

Vuosittain arvioidaan, että noin 6 % raskauksista on äideillä, joilla on päihderiippuvuus. Se merkitsee, että vuodessa noin 3600 sikiövauvaa on vakavassa elinikäisen vaurioitumisen riskissä. Ensi- ja turvakotien liiton valtakunnallinen Pidä kiinni – hoitojärjestelmä alkoi 1998 Raha-automaattiyhdistyksen rahoittamana projektina. Sittemmin se on vakiintunut valtakunnalliseksi vaativaa lapsilähtöistä päihdekuntoutusta tarjoavaksi järjestelmäksi. Ensi- ja turvakotien liiton valtakunnallinen Pidä kiinni® -hoitojärjestelmä pitää sisällään nykyisin 6 päihdeongelmaisten, raskaana olevien naisten ja vauvaperheiden kuntoutukseen erikoistunutta jäsenyhdistystemme ensikotia (Helsinki, Espoo, Turku, Kokkola, Rovaniemi, Kuopio), 7 avopalveluyksikköä (edellisten lisäksi Jyväskylä) ja keskusjärjestön kehittämis- ja koordinaatiotyön toiminnan tueksi ja laadun varmistamiseksi. Pidä kiinni® - hoitojärjestelmän tavoitteena on ehkäistä ja minimoida sikiövaurioita tukemalla äidin päihteettömyyttä raskauden aikana ja jatkaa vanhempien päihdekuntoutusta vauvan syntymän jälkeen.

Pidä kiinni® -hoitojärjestelmän kuntoutuksen piirissä oli vuonna 2014 yhteensä 536 henkilöä. Pidä kiinni – ensikodeissa oli 62 perhettä (61 äitiä, 59 lasta, 18 isää eli yhteensä 138 henkilöä) ja avopalveluyksiköissä puolestaan 123 perhettä (121 äitiä, 127 lasta, 40 isää, yhteensä 288 henkilöä), etsivän työn piirissä oli 42 perhettä ja valtakunnallisessa äitien nettiryhmässä oli yhteensä 21 äitiä, joilla 47 lasta.

Pidä kiinni – hoitojärjestelmän seurannan mukaan 2/3 lapsilähtöisessä vapaaehtoisessa päihdekuntouksessa olleista äideistä pärjää hyvin vauvansa kanssa ja 1/3 lapsista otetaan huostaan jossain vaiheessa. Lastenpsykiatri Marjukka Pajulon tekemässä seurantatutkimuksessa todettiin, että Pidä kiinni® -ensikotihoidossa olleiden perheiden lapset olivat 1-vuotiaana normaalin kehityksen rajoissa sekä

lähtökohtaan nähden huomattavan terveitä. Äidit olivat välttyneet vakavilta päihderetkahduksilta ja heidän arvomaailmansa oli muuttunut terveeseen suuntaan.

Hoitojärjestelmän tulokset ovat näin ollen erittäin hyvät ottaen huomioon kuntoutujien hyvin vaikean lähtötilanteen ja usein myös heidän ylisukupolvisen oman kaltoin kohdelluksi tulemisen historiansa. Pidä kiinni® -hoitojärjestelmä säästää erittäin mittavasti yhteiskunnan kustannuksia pitkäaikaisten huostaanottojen vähenemisenä, vähenevinä äitien vakavien päihdehaittojen hoitamisen kustannuksina ja ehkäisemällä myös päihteiden käytön seurauksena vauvojen elämänikäisten vaurioiden hoitamisen ja kuntoutuksen tarvetta.

Hoitojärjestelmän kokonaiskustannukset nykylaajuudessa vuositasolla ovat noin 8 milj. euroa. Kuntien osuus hoitomaksuina on noin puolet. Raha-automaattiyhdistys rahoitti hoitojärjestelmän laitoskuntoutusta ja avopalveluja vuoteen 2010, jolloin se teki päätöksen, ettei hoitojärjestelmän rahoitus julkisen vastuulle kuuluvana asiana vaikeuksitta kuulunut RAY-rahoituksen piiriin. Koska hoitojärjestelmälle ei ole löytynyt rahoitusta muualta, RAY on vuosi kerrallaan jatkanut rahoitusta aina sen jälkeen, kun eduskunta on tehnyt päätöksen valtiovarainvaliokunnan esityksestä valtionavustuksesta momentilta 33.03.63. Vuodelle 2015 eduskunnan valtiovarainvaliokunnan esityksestä valtionavustusta myönnettiin 1.5 miljoonaa euroa ja RAY:n rahoitusosuus oli noin 2.288.000 euroa. Ensi- ja turvakotien liiton laatiman vuoden 2015 talousarvion mukaan rahoitusta olisi tarvittu vuodelle 2015 yhteensä 4.2 miljoonaa euroa kustannustason nousun vuoksi kunnilta saatavaksi arvioidun maksuosuuden lisäksi. Jälleen vuodelle 2016 hoitojärjestelmän rahoitus on auki.

Vaikuttavan Pidä kiinni- hoitojärjestelmän kannalta tilanne on kestämätön. Jo viiden vuoden ajan, sen rahoitus on ollut joka vuosi katkolla. Ensi- ja turvakotien liitto vetoaa, että eduskunta 2016 valtion talousarviota käsitellessään ohjaa valtionavustusta päihteitä käyttävien raskaana olevien äitien kuntoutukseen 1,7 miljoonaa euroa sekä velvoittaa sosiaali- ja terveysministeriön ryhtymään tarvittaviin toimiin, että hoitojärjestelmälle voidaan varmistaa pitkäjänteinen rahoitus. Ensi- ja turvakotien liitto esittää, että Pidä kiinni- hoitojärjestelmä määritellään yleistä taloudellista etua olevaksi eli ns. SGEI-palveluksi ja varmistetaan tarvittava noin 8 miljoonan valtionavustus valtion talousarviossa tuleville vuosille. Hoitojärjestelmä täyttää EU-sääntelyn asettamat ehdot SGEI-määrittelylle: markkinat eivät pysty turvaamaan palvelua ja sen saatavuuden valtakunnalliseksi turvaamiseksi ao. määrittely on tarpeen, Ensi- ja turvakotien liitto on ainut toimija alueella ja valtiontuki kattaa todelliset kustannukset mukaan lukien kehittämisen ja laadun varmistamiseen liittyvän tuen. Ylikompensaatiota ei tapahdu.

Ensi- ja turvakotien liitto pitää välttämättömänä, että päihderiippuvaisten raskaana olevien äitien vapaaehtoinen kuntoutusjärjestelmän rahoitus turvataan ensisijaisena vaihtoehtona. Liitto vastustaa sellaisen lainsäädännön valmistelua, joka lähtisi liikkeelle pakkotoimista heidän kuntouttamisekseen. Se ehkäisisi päihderiippuvaisten raskaana olevien hakeutumista hoitoon ja myös pakkolähtökohdasta tehdyn kuntoutuksen tuloksellisuus on kyseenlainen.

6. Vakavan pakolaistilanteen huomioon ottaminen ja kehitysyhteistyön leikkaukset

Viime kuukausin aikana nopeasti kasvanut laajamittainen pakolaisuus EU:ssa ja myös Suomeen tulee ottaa valtion talousarviossa vuodelle 2016 ja myös tulevien vuosien kehyksissä ehdotettua paremmin huomioon. Suomeen saapuneiden pakolaisten inhimillinen ja asianmukainen vastaanottaminen ja ennen kaikkea heidän kotoutumiseensa riittävien resurssien varaaminen sekä pakolaisten työllistymisen esteiden poistaminen lainsäädännöstä ovat välttämättömiä toimia. Ensi- ja turvakotien liitto yhtenä järjestönä tekee omalta osaltaan pakolaisten lapsiperheiden ja alaikäisten tukemiseksi työtä. Järjestöt ovat kantaneet viranomaisten rinnalla merkittävässä määrin vastuun akuutista hädästä. Valtionvallan tulee kantaa vastuu siitä, että Suomeen tulleet pakolaiset kotoutuvat, löytävät oman paikkansa suomalaisessa

yhteiskunnassa ja voivat omalta osaltaan olla tulevina vuosina tärkeä voimavara ikääntyvän Suomen huoltosuhteen parantamisessa.

Suuri joukko suomalaisia järjestöjä on tehnyt pitkäjänteistä kehitysyhteistyötä eri puolilla maailmaa. Järjestöjen työ on vahvistanut ennen kaikkea naisten ja lasten asemaa sekä ruohonjuuritason yhteisöjen toimivuutta. YK:n kestävän kehityksen tavoitteet velvoittavat Suomea sekä kolmansien maiden kehityksen tukemiseen että myös Suomessa tavoitteiden toteuttamiseen kansallisessa politiikassa. Ensi- ja turvakotien liitto pitää kohtuuttomana järjestöjen kehitysyhteistyöhön suunnattujen resurssien suunnitellulla nopeudella ja laajuudella toteutettuja leikkauksia. Ne merkitsevät erittäin monien hyviä tuloksia tuottavien hankkeiden katkeamista kesken ja valtavan ihmisjoukon jäämistä ilman tukea.

7. Lopuksi

Suomessa ollaan toteuttamassa kolmen rahapeliyhtiön yhdistäminen yhdeksi. Nykyisten rahapelimonopolien tuotosta jaettavat avustukset kansalaisjärjestöille ovat korvaamattoman tärkeitä. Suomalainen järjestökenttä on niin laaja, monimuotoinen ja vireästi ihmisten osallistumis-ja tuentarpeisiin vastaava juuri kyseisen rahoitusmekanismin turvin.

Ensi- ja turvakotien liitto pitää välttämättömänä, että uudistuksessa varmistetaan rahapelien yksinoikeuden säilyminen ja eri edunsaajaryhmien rahoituksen jatkuvuus jakosuhdelailla. Liitto pitää erittäin tärkeänä sitä, että kyseiset tuotot käytetään täysimääräisesti järjestöjen toiminnan tukemiseen eikä niitä oteta vaikeassa taloudellisessa tilanteessa valtion menojen katteeksi. Tulevia avustuksen jakamisen periaatteita valmisteltaessa tulee huolehtia siitä, että järjestöjen yleisavustusten, yleisavustus ja kohdennettu yleisavustus määrää vahvistetaan kehittämisavustusten rinnalla. Järjestöillä tulee olla mahdollisuus osallistua valtioneuvoston asettamassa edunsaajaneuvostossa tai vastaavassa avustusten painopisteistä ja linjauksista päättämiseen sekä niiden toteutumiseen seurantaan ja arviointiin.

Helsingissä 14. lokakuuta 2015

Ensi- ja turvakotien liitto ry

Riitta Särkelä
pääsihteeri
riitta.sarkela@ensijaturvakotienliitto.fi